

μαύρος

μαύρος, -η, -ο, επίθ. [<μτγν. μαῦρος <αρχ. μαυρός ἀμαυρός], μαύρος. **1α.** που είναι άθλιος, δυστυχισμένος, καημένος, ο φουκαράς: «αχ, ο μαύρος, πώς θα μάθει τα κακά μαντάτα!». (Δημοτικό τραγούδι: *μαύρη ζωή που κάνουμε εμείς **οι μαύροι** κλέφτες! Ποτέ μας δεν αλλάζουμε και δεν ασπροφορούμε ολημερίς στον πόλεμο, τη νύχτα καραούλι*). **β.** λέγεται και με συμπάθεια για πονεμένο, για δυστυχισμένο άτομο ή για κάτι που προξενεί πόνο: «βρε κακό που του βρήκε το μαύρο!». Συνών. *έρημος* (3α, β) / *ερίφης* (4α, β). **2.** που φέρνει δυστυχία, λύπη, πίκρα: «μαύρη αλήθεια». **3.** που είναι απαισιόδοξος: «πήγαμε κι είδαμε μια πολύ μαύρη ταινία, κι ύστερα ήμασταν όλοι χάλια». **4.** που δεν έγινε κάτι όπως έπρεπε να γίνει: «μας έκανε μαύρη δουλειά ο κερατάς || έκανες μαύρο διάβασμα, γι' αυτό δεν πέρασες στο πανεπιστήμιο». **5.** που δεν είναι καλός σε αυτό που επαγγέλλεται: «μου σύστησαν για την υπόθεσή μου έναν δικηγόρο, αλλά αυτός ήταν μαύρος δικηγόρος κι έχασα τη δίκη». **6α.** το αρσ. ως ουσ. **ο μαύρος**, αυτός που ανήκει στην άκρα δεξιά, ο οπαδός της άκρας δεξιάς, ο φασίστας: «όλοι τη μέρα μαλώνουν, γιατί ο ένας είναι κόκκινος κι ο άλλος είναι μαύρος». Από το ότι οι φασίστες φορούσαν μαύρη στολή (μελανοχίτωνες). (Λαϊκό τραγούδι: *τον φάγανε μπαμπέσικα δυο **μαύροι** κάποιο βράδυ, κρυφά του τηνε στήσανε μες στο βαθύ σκοτάδι*). **β.** αυτός που ανήκει στη μαύρη φυλή, ο αράπης, ο νέγρος: «η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων της Αφρικής είναι μαύροι». **γ.** άλογο με μαύρο χρώμα: «τον είδα στον μαύρο του καβάλα». **7.** (στη γλώσσα της αργκό) ο αστυνομικός: «τον σταμάτησε ένας μαύρος στο δρόμο και του ζήτησε τα στοιχεία του». (Λαϊκό τραγούδι: *χτες το βράδυ στο σκοτάδι με στριμώξανε δυο **μαύροι** έρευνα για να μου κάνουν και το μαύρο να μου πάρουν*). **8α.** το θηλ. ως ουσ. **η μαύρη** (βλ. λ.). **β.** αυτή που ανήκει στη μαύρη φυλή, η αραπίνα, η νέγρα: «οι μαύρες γυναίκες έχουν πολύ καλλίγραμμα και σφριγηλά κορμιά». **γ.** η λαθραία αγορά, ο παράνομος τρόπος αγοραπωλησίας, ιδίως χρημάτων, πολύτιμων ή σπάνιων αντικειμένων ή διάφορων άλλων αγαθών: «κοίτα μην αγοράσεις συνάλλαγμα στη μαύρη, γιατί θα σε πιάσουν σίγουρα κορόιδο || βρήκε ένα εισιτήριο του αγώνα στη μαύρη και το πλήρωσε πέντε φορές επάνω». **9α.** το ουδ. ως ουσ. **το μαύρο** (βλ. λ.). **β.** η αρνητική ψήφος, το μαύρισμα, το φούμο: «τον περιμένει τέτοιο μαύρο, που ούτε το φαντάζεται!». **10.** το ουδ. στον πλ. ως ουσ. **τα μαύρα**, τα πένθιμα ρούχα και, κατ' επέκταση, το πένθος και γενικά τα ρούχα που έχουν μαύρο χρώμα: «είναι βουτηγμένη στα μαύρα η οικογένειά του || για δεσ πόσο όμορφη είναι εκείνη με τα μαύρα!». (Λαϊκό τραγούδι: *μ' αυτά τα **μαύρα** που φορείς, χήρα με θανατώνεις, βλέπεις πως χάνομαι για σε, άπονη, μα συ δε μετανιώνεις*). (Ακολουθούν 131 φρ.)·

- άσε με στα μαύρα μου τα χάλια ή άσε με στο μαύρο μου το χάλι, βλ. λ. [χάλι](#)·

- άσπρα μαλλιά, μαύρα γαμήσια, βλ. λ. [μαλλί](#)·

- άσπρα σκυλιά, μαύρα σκυλιά, όλοι οι σκύλοι μια κοιλιά, βλ. λ. σκυλί·

- άσπρο μαύρο, βλ. λ. [άσπρος](#)·

- άσπρος κώλος, μαύρος κώλος, στον πόρο θα φανεί, βλ. λ. [πόρος](#)·

- βάζω τα μαύρα, φοράω μαύρα ρούχα λόγω πένθους, πενθώ: «σκοτώθηκε ο άντρας της σ' ένα τροχαίο και μικρή μικρή έβαλε τα μαύρα»·

- βγάζω τα μαύρα, βγάζω τα πένθιμα ρούχα, σταματώ να πενθώ: «πριν από πέντε χρόνια σκοτώθηκε ο άντρας της και μόλις χτες έβγαλε τα μαύρα»·

- βλέπω μαύρο τον κόσμο ή βλέπω τον κόσμο μαύρο, βλ. λ. [κόσμος](#)·

- βρίσκεται στα μαύρα του τα χάλια ή βρίσκεται στο μαύρο του το χάλι, (για αντικείμενα ή μηχανήματα) βλ. λ. [χάλι](#)·

- βρίσκομαι στα μαύρα μου τα χάλια ή βρίσκομαι στο μαύρο μου το χάλι, βλ. λ. [χάλι](#)·

- για να πούμε τη μαύρη αλήθεια ή για να πω τη μαύρη αλήθεια, βλ. λ. [αλήθεια](#)·

- για τα μαύρα μάτια ή για τα μαύρα τα μάτια, βλ. λ. [μάτι](#).
- για τα μαύρα σου τα μάτια, βλ. λ. [μάτι](#).
- δίνω μαύρες κατάρες, βλ. λ. [κατάρα](#).
- δουλεύει σαν μαύρος ή δουλεύει σαν το μαύρο, δουλεύει πολύ σκληρά, εξοντωτικά, είναι πολύ εργατικός: «θέλει να χτίσει ένα σπιτάκι στην εξοχή και δουλεύει σαν μαύρος για να μαζέψει τα λεφτά || δουλεύει σαν το μαύρο ο φουκαράς για να σπουδάσει τα παιδιά του». Αναφορά στους μαύρους-δούλους του αμερικάνικου Νότου, που δούλευαν σκληρά, ιδίως στις φυτείες βαμβακιού. Για συνών. δουλεύει σαν σκυλί ή δουλεύει σαν το σκυλί, λ. σκυλί.
- δουλεύει σαν το μαύρο το σκυλί, βλ. λ. σκυλί.
- έγινε η ζωή μου μαύρη, βλ. λ. [ζωή](#).
- έγινε μαύρη σαν καλιακούδα, βλ. λ. [καλιακούδα](#).
- έγινε μαύρος κατράμι ή έγινε μαύρος σαν κατράμι ή έγινε μαύρος σαν το κατράμι, βλ. λ. [κατράμι](#).
- έγινε μαύρος σαν κόρακας ή έγινε μαύρος σαν τον κόρακα, βλ. λ. [κόρακας](#).
- έγινε μαύρος πίσσα ή έγινε μαύρος σαν πίσσα ή έγινε μαύρος σαν την πίσσα, βλ. λ. [πίσσα](#).
- έγινε μαύρος σαν τηγάνι ή έγινε μαύρος σαν το τηγάνι, βλ. λ. [τηγάνι](#).
- έγινε μαύρος σαν τσουκάλι ή έγινε μαύρος σαν το τσουκάλι, βλ. λ. [τσουκάλι](#).
- είμαι στα μαύρα μου τα χάλια ή είμαι στο μαύρο μου το χάλι, βλ. λ. [χάλι](#).
- είμαι στις μαύρες μου, βρίσκομαι σε πολύ κακή ψυχολογική κατάσταση, είμαι πολύ στενοχωρημένος, πολύ απαισιόδοξος, δεν έχω καθόλου καλή διάθεση, διόλου κέφι: «όταν είμαι στις μαύρες μου, δε θέλω κουβέντα από κανέναν».
- είναι μαύρη απελπισία, βλ. λ. [απελπισία](#).
- είναι μαύρη η καρδιά μου ή η καρδιά μου είναι μαύρη, βλ. λ. [καρδιά](#).
- είναι μαύρη σαν καλιακούδα, βλ. λ. [καλιακούδα](#).
- είναι μαύρος κατράμι ή είναι μαύρος σαν κατράμι ή είναι μαύρος σαν το κατράμι, βλ. λ. [κατράμι](#).
- είναι μαύρος σαν κόρακας ή είναι μαύρος σαν τον κόρακα, βλ. λ. [κόρακας](#).
- είναι μαύρος πίσσα ή είναι μαύρος σαν πίσσα ή είναι μαύρος σαν την πίσσα, βλ. λ. [πίσσα](#).
- είναι μαύρος σαν τηγάνι ή είναι μαύρος σαν το τηγάνι, βλ. λ. [τηγάνι](#).
- είναι μαύρος σαν τσουκάλι ή είναι μαύρος σαν το τσουκάλι, βλ. λ. [τσουκάλι](#).
- είναι όλα μαύρα, όλες οι ενδείξεις ή όλα τα μηνύματα είναι απαισιόδοξα, δεν υπάρχει προοπτική καλύτερευσης: «τα τελευταία χρόνια είναι όλα μαύρα στην οικονομία».
- είναι σκυλί μαύρο, βλ. λ. σκυλί.

- είναι στα μαύρα πανιά, βλ. λ. [πανί](#).
- είναι στα μαύρα του τα χάλια ή είναι στο μαύρο του το χάλι, (για αντικείμενα ή μηχανήματα), βλ. λ. [χάλι](#).
- έπεσε μαύρο, (στη γλώσσα της τηλεόρασης) βλ. φρ. έριξε μαύρο.
- έριξε μαύρο, (στη γλώσσα της τηλεόρασης) διέκοψε ξαφνικά τη μετάδοση λόγω βλάβης: «κι εκεί που ήσυχα κι ωραία βλέπαμε το έργο, ξαφνικά η τηλεόραση έριξε μαύρο».
- έχει μαύρα μεσάνυχτα, βλ. λ. [μεσάνυχτα](#).
- έχει μαύρη καρδιά, βλ. λ. [καρδιά](#).
- έχει μαύρη ψυχή, βλ. λ. ψυχή.
- έχει μαύρο παρελθόν, βλ. λ. παρελθόν.
- έχει μαύρο σκοτάδι, βλ. λ. [σκοτάδι](#).
- έχει τη μαύρη του την τύφλα, βλ. λ. τύφλα.
- έχω τις μαύρες μου, βλ. φρ. είμαι στις μαύρες μου.
- έχω τα μαύρα μου τα χάλια ή έχω το μαύρο μου το χάλι, βλ. λ. [χάλι](#).
- ζει στο μαύρο (το) σκοτάδι, βλ. λ. [σκοτάδι](#).
- ζήσε μαύρε μου να φας τριφύλλι (και τον Αύγουστο σταφύλι), βλ. λ. τριφύλλι.
- η μαύρη αλήθεια, βλ. λ. [αλήθεια](#).
- η μαύρη γη, βλ. λ. [γη](#).
- θα σε κάνω μαύρο στο ξύλο, βλ. λ. [ξύλο](#).
- θα τα βάψω μαύρα! (ειρωνικά) δε θα στενοχωρηθώ διόλου, δε με νοιάζει, δε με ενδιαφέρει καθόλου: «αν συνεχίσεις να διαφωνείς, θα σηκωθώ να φύγω. -Θα τα βάψω μαύρα!». (Λαϊκό τραγούδι: φύγε λοιπόν και άσε με κι όπου σ' αρέσει τράβα και μη νομίζεις δηλαδή πως **θα τα βάψω μαύρα**). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το ναι μωρέ.
- θα τον κάνω να πατήσει μαύρο χιόνι, βλ. λ. [χιόνι](#).
- θα τον κάνω να πατήσει μαύρο χώμα, βλ. λ. [χώμα](#).
- θα τον κυνηγήσω μέχρι να πατήσει μαύρο χιόνι, βλ. λ. [χιόνι](#).
- θα τον κυνηγήσω μέχρι να πατήσει μαύρο χώμα, βλ. λ. [χώμα](#).
- θα τον κυνηγήσω μέχρι να τον κάνω να πατήσει μαύρο χιόνι, βλ. λ. [χιόνι](#).
- θα τον κυνηγήσω μέχρι να τον κάνω να πατήσει μαύρο χώμα, βλ. λ. [χώμα](#).
- θα τον κυνηγήσω μέχρι να τον κάνω να πατήσει παλιό χιόνι, βλ. λ. [χιόνι](#).
- κάναμε μαύρα μάτια, βλ. λ. [μάτι](#).

- κάνει το άσπρο μαύρο ή κάνει το μαύρο άσπρο, βλ. λ. [άσπρος](#).
- κάνω μαύρα μάτια, βλ. λ. [μάτι](#).
- κάνω μαύρες σκέψεις, βλ. λ. [σκέψη](#).
- κάνω μαύρη ζωή, βλ. λ. [ζωή](#).
- κλαίω με μαύρο δάκρυ ή κλαίω με μαύρα δάκρυα, βλ. λ. [δάκρυ](#).
- κρέμασε μαύρα πανιά, βλ. λ. [πανί](#).
- μ' έπιασε μαύρη απελπισία, βλ. λ. [απελπισία](#).
- μ' έφαγαν τα μαύρα φίδια, βλ. λ. [φίδι](#).
- μαύρ' είν' η νύχτα στα βουνά, βλ. λ. νύχτα.
- μαύρα γράμματα, βλ. λ. γράμμα.
- μαύρα δόντια, βλ. λ. δόντι.
- μαύρα μάτια κάναμε, βλ. λ. [μάτι](#).
- μαύρα μεσάνυχτα, βλ. λ. [μεσάνυχτα](#).
- μαύρα χρήματα ή μαύρο χρήμα, βλ. λ. χρήμα.
- μαύρη αγορά, βλ. λ. αγορά.
- μαύρη γάτα, βλ. λ. γάτα.
- μαύρη ζωή, βλ. λ. [ζωή](#).
- μαύρη ζώνη, βλ. λ. ζώνη.
- μαύρη λίστα, βλ. λ. [λίστα](#).
- μαύρη μαγεία, βλ. λ. [μαγεία](#).
- μαύρη μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σαν καλιακούδα, βλ. λ. μαυρίλα.
- μαύρη μοίρα, βλ. λ. μοίρα.
- μαύρη να 'ταν η ώρα, βλ. λ. ώρα.
- μαύρη παρηγοριά, βλ. λ. [παρηγοριά](#).
- μαύρη σελίδα της ζωής, βλ. λ. σελίδα.
- μαύρη σκέψη, βλ. λ. [σκέψη](#).
- μαύρη συμφορά, βλ. λ. συμφορά.
- μαύρη τύχη, βλ. λ. τύχη.

- μαύρη χήρα, βλ. λ. χήρα·
- μαύρη ψήφος, βλ. λ. [ψηφος](#)·
- μαύρη ώρα ή μαύρη η ώρα, βλ. λ. ώρα·
- μαύρο αίμα, βλ. λ. [αίμα](#)·
- μαύρο κουτί, βλ. λ. κουτί·
- μαύρο πρόβατο, βλ. λ. πρόβατο·
- μαύρο ριζικό, βλ. λ. [ριζικό](#)·
- μαύρο φίδι που σ' έφαγε! βλ. λ. [φίδι](#)·
- μαύρο χάλι, βλ. λ. [χάλι](#)·
- μαύρο χιούμορ, βλ. λ. χιούμορ·
- μαύρος θάνατος, βλ. λ. θάνατος·
- μαύρος καβαλάρης, βλ. λ. [καβαλάρης](#)·
- μαύρος κι άραχλος ή μαύρος κι άραχνος, άνθρωπος δυστυχισμένος, που βρίσκεται σε αξιοθρήνητη κατάσταση: «απ' τη μέρα που τον χώρισε η γυναίκα του, γυρίζει μαύρος κι άραχνος από μπαράκι σε μπαράκι». (Λαϊκό τραγούδι: σου γκρινιάζω σαν τη γάτα με ζηλεύεις σαν Οθέλος, **μαύρο κι άραχνο** να ξέρεις θα 'ναι το δικό μας τέλος)·
- μαύρος λύκος να σε φάει! βλ. λ. λύκος·
- μαύρος ουρανός, βλ. λ. ουρανός·
- μαύρος χρυσός, βλ. λ. [χρυσός](#)·
- με βάζει σε μαύρες σκέψεις (κάποιος ή κάτι), βλ. λ. [σκέψη](#)·
- με ζώσανε τα μαύρα φίδια, βλ. λ. [φίδι](#)·
- μου 'κανε τη ζωή μαύρη, βλ. λ. [ζωή](#)·
- μου 'κανε την καρδιά μαύρη, βλ. λ. [καρδιά](#)·
- μου περνούν μαύρες σκέψεις, βλ. λ. [σκέψη](#)·
- μου 'χει κάνει μαύρη την καρδιά, βλ. λ. [καρδιά](#)·
- ντύνομαι στα μαύρα, βλ. φρ. φορώ μαύρα·
- περνώ μαύρες μέρες, βλ. λ. μέρα·
- ρίχνω μαύρες κατάρες, βλ. λ. [κατάρα](#)·
- ρίχνω μαύρη πέτρα (πίσω μου), βλ. λ. πέτρα·

- σήμανε η μαύρη ώρα, βλ. λ. ώρα·
- τα βάφω μαύρα (ενν. τα ρούχα μου), στενοχωριέμαι πάρα πολύ: «δεν πέρασε στο πανεπιστήμιο και τα 'βαψε μαύρα». Από την εικόνα του ατόμου που φοράει μαύρα ρούχα λόγω πένθους, τα οποία, σε παλιότερες εποχές, τα έβαφαν μαύρα για να μην αγοράσουν άλλα. (Λαϊκό τραγούδι: φύγε λοιπόν και άσε με κι όπου σ' αρέσει τράβα και μη νομίζεις δηλαδή πως θα **τα βάψω μαύρα**)·
- τα βλέπω όλα μαύρα, είμαι πολύ απαισιόδοξος, πολύ απογοητευμένος: «απ' τη μέρα που πέθανε ο πατέρας μου, τα βλέπω όλα μαύρα». (Λαϊκό τραγούδι: μόλις ξυπνήσω το πρωί, **τα βλέπω όλα μαύρα**, θέλω μια κούπα με καφέ και τέσσερα τσιγάρα). Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το κι άραχνα ή το κι άραχλα. (Λαϊκό τραγούδι: **μαύρα τα βλέπω κι άραχνα** κι όλα σκοτεινιασμένα, πάλι καινούρια βάσανα, μανούλα μου, έρχονται για μένα)·
- τα πράγματα δεν είναι ούτε μαύρα ούτε άσπρα, βλ. λ. [πρά\(γ\)μα](#)·
- τζιτζικας ελάλησε, μαύρη ρώγα γυάλισε, βλ. λ. [τζιτζικας](#)·
- το μαύρο (το) σκοτάδι, βλ. λ. [σκοτάδι](#)·
- το μαύρο (το) χώμα, βλ. λ. [χώμα](#)·
- το 'φαγε το μαύρο σκοτάδι, βλ. λ. [σκοτάδι](#)·
- τον βρήκα στις μαύρες του, τον βρήκα σε πολύ κακή ψυχολογική κατάσταση, πολύ στενοχωρημένο, πολύ απαισιόδοξο: «πήγα να πω ένα καφεδάκι στο γραφείο του, αλλά επειδή τον βρήκα στις μαύρες του έφυγα»·
- τον γράφω στα μαύρα κατάστιχα ή τον έχω γραμμένο στα μαύρα κατάστιχα, βλ. λ. [κατάστιχο](#)·
- τον γράφω στη μαύρη λίστα ή τον έχω γραμμένο στη μαύρη λίστα, βλ. λ. [λίστα](#)·
- τον γράφω στο μαύρο πίνακα ή τον έχω γραμμένο στο μαύρο πίνακα, βλ. λ. [πίνακας](#)·
- τον έκανε μαύρο, τον ξυλοκόπησε άγρια: «αφού δεν έπαιρνε με το καλό, τον έπιασε στα χέρια του και τον έκανε μαύρο»·
- τον έκανε μαύρο στο ξύλο, βλ. λ. [ξύλο](#)·
- τον έφαγε η μαύρη γη, βλ. λ. [γη](#)·
- τον έφαγε το μαύρο σκοτάδι, βλ. λ. [σκοτάδι](#)·
- τον έφαγε το μαύρο χώμα, βλ. λ. [χώμα](#)·
- τον ζώσαν τα μαύρα φίδια, βλ. λ. [φίδι](#)·
- τον σκέπασε η μαύρη πλάκα, βλ. λ. πλάκα·
- του 'κανα τη ζωή μαύρη, βλ. λ. [ζωή](#)·
- του ρίχνω μαύρο, βλ. φρ. του ρίχνω μαύρισμα, λ. μαύρισμα·
- του ρίχνω μαύρο (στη νεοαργκό), τον αγνωώ: «δεν τον συμπαθώ καθόλου και κάθε φορά που τον βλέπω του ρίχνω μαύρο». Αναφορά στον ψηφοφόρο που κατά την εκλογική διαδικασία ρίχνει μαύρο σε κάποιο κόμμα ή υποψήφιο·

- τρώει μαύρο χαβιάρι, βλ. λ. [χαβιάρι](#).
- τρώω μαύρο, βλ. συνηθέστ. τρώω μαύρισμα, λ. μαύρισμα.
- φορώ μαύρα, φορώ πένθιμα ρούχα, έχω πένθος, πενθώ: «ποιος πέθανε και φοράς μαύρα;».
- φτύνω μαύρο αίμα, βλ. λ. [αίμα](#).
- χύνω μαύρα δάκρυα ή χύνω μαύρο δάκρυ, βλ. λ. [δάκρυ](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας